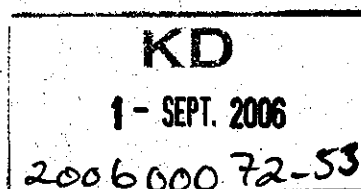

Fung.ekspedisjonssjef Rolf Larsen
Det kongelige kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Saksbehandler:
Ulf Lie
ulf.lie@slu.no
+47 55 30 88 03

Vår ref: 4103/2006

Deres ref:

Dato: 24.08.2006

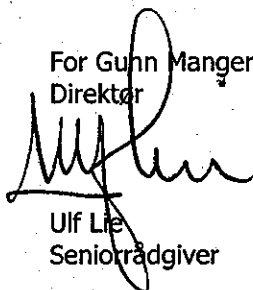
Svar på høring fra Senter for internasjonalisering av høyere utdanning

"Forslag til satsingsplan for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika"

Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) ser med forventning fram til departementets beslutninger omkring samarbeidet med Nord-Amerika. Vedlagt finnes SIUs svar på høring av "Forslag til satsingsplan for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika.

Vennlig hilsen
Senter for internasjonalisering av høyere utdanning

For Gunn Mangerud
Direktør

Ulf Lie
Seniorrådgiver

**SVAR TIL HØRING
FRA SENTER FOR INTERNASJONALISERING AV HØYERE UTDANNING (SIU)**

"FORSLAG TIL SATSINGSPLAN FOR UTDANNINGSSAMARBEID MED NORD-AMERIKA"

Det er med stor interesse SIU har tatt imot innstillingen fra Arbeidsgruppe til utredning av satsingsplan for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika, og gått gjennom de mange forslag til tiltak innstillingen inneholder. SIU har vært engasjert i arbeidet med å øke kontakten til Nord-Amerika over lengre tid, og vi mener å ha god kompetanse på området.

Rapporten inneholder en rekke gode og interessante forslag til tiltak. Disse har vi registrert med stor interesse. Vi vil imidlertid bemerke at det til tider har vært problematisk å få oversikt over helheten i forslagene slik de er presentert i delkapitler og oppsummering, det gjelder spesielt kapittel 5 – virkemidler.¹ For øvrig inneholder rapporten en rekke meget gode forslag som vi vil bifalle.

Kommentarene fra SIU følger kapittelinnvidlingen i rapporten. Kommentarene til kapittel 5 er til dels organisert under andre hovedoverskrifter.

1. Innledning

Arbeidsgruppen legger til grunn statsrådets innledning ved undertegning av forsknings- og teknologiavtale med USA i desember 2005: "I also believe that more extensive cooperation between researchers will inspire more students to choose one of the highly acknowledged academic institutions in the US". Vi vil hevde at denne dimensjonen kommer for lite fram i de videre kommentarene i innledningen og i mandatet. USA har mange av toppinstitusjonene i verden; de kjennetegnes for amerikanere både av stor konkurranse for å komme inn, og av svært høye studiegebyrer. Det synes noe uklart om utvalget prioriterer bredde- eller spisskompetanse, og om man prioriterer individ- eller institusjonsrettede tiltak. Rapporten ville tjent på en klargjøring i så henseende.

2. Mandat

"Arbeidsgruppens mandat er å se på mulighet til å øke høyere utdanningssamarbeid mellom Norge og Nord-Amerika, og anbefale virkemidler som kan få dette til. ". Fra SIU vil vi peke på at det uryddige i disposisjonen av rapporten synes å stamme fra at mandatets underpunkt er organisert på en måte som gir lite hjelp til logisk ordning i den videre framstillingen.

3. Status 2005/2006

Når det gjelder de fallende tall for mobilitet for gradsstudenter etterlyser vi fra SIU flere momenter vi mener hører naturlig under arbeidsgruppens kommentarer. Det gjelder:

a. Skolepenger i USA: USA er den uten sammenligning dyreste nasjon man kan studere i. Dette er i liten grad understreket i rapporten. En mer systematisk omtale av nivået for skolepenger i USA, offentlige og private institusjoner og en sammenligning av prisnivå mellom angloamerikanske utdanningstilbydere ville gitt grunnlag for bedre forståelse av hvilke valg Norge og studentene står overfor.

¹ Generelt vil vi stille spørsmål ved om ikke perspektivet i framstillingen i for høy grad henger fast ved eksisterende virkemidler, spesielt på de ordninger som forvaltes av Lånekassen. Det kan være grunn til å stille spørsmålstegn ved om de universelle ordningene som er like for alle land, er like formålstjenlige i dag som tidligere, eller er like formålstjenlige alene.

b. Markedsføring av australsk utdanning i Norge: Denne er svært god, australierne har stedlig representasjon i Oslo, samarbeid med Bjørknes gymnas, og tilbyr en tilrettelegging som gjør at studentene vet hva som venter dem i god tid før de reiser. Dette, i tillegg til pris, er svært viktig for å forstå den tiltrekning Australia har for norske studenter. . Det er altså ikke minst tilrettelegging som har hatt betydning for økningen av norske studenter i Australia. Vi forstår en del av de foreslåtte tiltakene i en slik sammenheng.

c. Det ville etter SIUs mening være naturlig i kommentarene til mobilitetstallene å nevne større endringer i finansieringsordningene for studenter, - amerikanske (i fall det har vært noen) og norske – i perioden som omtales. Sentralt her er omlegging av støtteordningene i Statens Lånekasse, med lavere utenlandsstipendiering – til flere. Dette er faktorer vi mener er sentrale for å forklare fallende tall for helgradsstudenter til USA, og stabilt lave tall for antall studenter fra USA til Norge.

4. Mål

Antall studenter fordelt på grads- og delstudenter, er en vanlig og akseptert måte å formulere mål for internasjonalisering. Det gis ingen begrunnelse for måltallene, de kunne vært bedre avprøvd mot historisk statistikk for at realismen i tallene ble mer synlig. Måltallene ser ut til å gi uttrykk for ønske om sterk vekst innen mastergradsstudier, lav og ingen vekst innen lavere grads studenter. Det er i liten grad problematisert at store deler av USAs høyere utdanning ønsker vekst i lavere grad.

- a. I oppstillingen etterlyser vi at doktorgradsstudenter inkluderes.
- b. Vi vil hevde at man for USAs vedkommende også bør søke å utvikle indikatorer for kvalitet, det gjelder:
  - I hvilken grad norske studenter søker å benytte seg av og får tilgang til nordamerikanske toppmiljø.
  - Koblinger mellom forsknings- og utdanningskontakt.

5. Virkemidler

Fra SIU ville vi foreslått en annen rangering av virkemidler og hvilke tiltak som kan settes i verk, bedre i samsvar med vedtatte politiske prioriteringer:

a. Tiltak i/overfor UH sektoren:

Til tross for tittelen i innstillingen om samarbeid med Nord-Amerika, er ikke institusjonssamarbeidstiltakene dominerende i forslagene. Vi hilser velkommen de incentiver som rapporten foreslår for å få øket institusjonssamarbeidet, selv om de er små. Incitament overfor institusjonene til samarbeid kan foreslås i en fastere form som såmidler til et fond som institusjonene kan søke på, for eksempel som et 3-årig forsøksordning. Stipendprogram som erstatning for nåværende. Incentiver som kan stimulere til at institusjonene gir tilbud (sammen eller i grupper), som kan bidra til en viss bedring av antall innkommende delstudenter fra USA.

Vi går ut fra at i uttrykket "koordinering av nettverksavtaler" ligger det en ide om samarbeid med deler av amerikanske universitetsverden, som for eksempel Midtvestens "The Big Ten" eller provinsen Ontario i Canada. Vi støtter forsøk på å få i stand slike avtaler med begrenset geografisk nedslagsfelt både i USA og Canada. I mulighetene for avtaler med institusjonsavtaler og konsortier i USA og Canada vil samvirke mellom SIU og UHR være sentralt.

"Cooperative education"

Det er et viktig forslag som får liten plass i rapporten, det utvalget har kalt "Cooperative education," dvs. samarbeid mellom utdanning og offentlige og private virksomheter. Innenfor denne sektoren nevner utvalget ikke det kanskje viktigste eksisterende tiltak på denne sektoren, IAESTE. Dette programmet som fra norske side er administrert av NTNU er uhyre vellykket. Det er vår vurdering at Norge trenger til denne typen samarbeid og innflytelse fra USA og Canada. Begge land har forslått samarbeidsprogrammer på denne sektoren overfor Norge og canadiske myndigheter har nylig satt av en stor bevilgning til dette formål blant sine egne institusjoner. Utvalget foreslår at det settes av en pott til forsøk på denne sektoren. Vi tror et program med søknadsmulighet fra institusjonene vil ha større effekt. Det er en god mulighet for at for eksempel Canada vil være interessert i å dele utgiftene til det. SIU kan tilby seg å administrere et slikt program nå som SIU tar over administrasjonen av Leonardo-programmet (eventuelt sammen med AUCC på canadisk side).

b. Studiefinansiering.

Her mangler omtale av amerikanske stipendier og finansieringsmuligheter (for norske og for amerikanske). Kommentarene til endringer i Lånekassens bestemmelser: Her kommer endelig kommentarer om mulig sammenheng mellom nedgang i mobilitet til Nord-Amerika og endringer i Lånekassens bestemmelser. Endringer i Tilleggsstipendet for 2004-2005 omtales, men fra SIU vil vi etterlyse kommentarer til hvilke konsekvenser omleggingen kan ha for studenter som vurderer opptak til dyre studier (gjeldsbyrde).

Utvalget tar sitt utgangspunkt i et ønske om å prioritere norske Mastergradsstudenter til USA og Canada. Vi tar dette til etterretning, men gjør oppmerksom på at de fleste høyere utdanningsinstitusjoner i USA og Canada prioriterer import av Bachelorstudenter. Det kan være vanskelig å komme inn på et Mastergradsstudium, for toppinstitusjonene spesielt dersom man ikke ønsker å gå videre til Ph.D.

Vi anbefaler stipendiering i en eller annen form, men vi gjør oppmerksom på at forslaget om "fullstipendiering" av skolepenger med 52.000,- til alle del- og Mastergradsstudenter dekker så å si alle i Canada, men absolutt ikke i USA. Utvalget har ikke foreslått slik dekning for alle Mastergradsstudenter og heller ikke noe for Ph.D.

Toårig støtte til ettårig Mastergrad

Vi vil støtte utvalgets forslag om toårig støtte til en ettårig Mastergrad på betingelse av at man blir innskrevet ved "graduate school." Ikke bare vil det lette opptaket til en Master, det er en invitasjon til nordamerikanske institusjoner til å vise fleksibilitet. Det vil derfor i alle fall delvis overkomme diskrepansen mellom en norsk 3-årig og en amerikansk 4-årig Bachelor uten å innføre overgangsordninger på amerikanernes premisser.

Reduksjon av gjeldbelastning

SIU støtter utvalgets forslag tiltak for reduksjon av studentenes gjeldsbelastning, enten dette skjer ved endret fordeling stipend/lån eller reduksjon ved fullføring. Vi mangler informasjon om hvilken effekt dette vil ha for økningen av mobiliteten siden det ikke er noen økning i økonomiske tilskudd. Men vi tror, som utvalget, at det spiller en rolle for hjemvendte studenter som ikke kan forvente det samme lønnsnivået som i USA. Spesielt i kombinasjon med en stipendordning vil det ha en ytterligere effekt.

Tilleggsstipendet

SIU vil si seg enig i gruppens vurdering av at Tilleggsstipendet ikke egner seg særlig godt som strategisk virkemiddel for USA. Det er flere grunner til dette:

- a. Toppinstitusjonene har skolepenger som ligger langt over støtten som gis fra Lånekassen. Samlet gjeldsbyrde, spesielt for den enkelte gradsstudent blir svært høy.
- b. Listen over toppinstitusjoner som kvalifiserer for tilleggsstipend, utarbeidet ved SIU, er laget ut fra tre hensyn:
  - Det er lite midler til administrasjon av ordningen. Det har derfor vært nødvendig å etablere et regime som er gjennomførbart gitt begrensede administrative ressurser. SIU vurderte det i 2004 slik at vi ikke hadde ressurser til å sette opp lister over fagmiljø med høye skolepenger som samtidig er blant de høyest rangerte i de enkelte land, og holde disse oppdatert. Dette er bakgrunnen for at man opererer med *toppinstitusjoner*.
  - Ordningen er allmenn: Det kreves at listen over toppinstitusjoner er etterprøvd, og at man kan begrunne den overfor institusjoner som ikke er inkludert, men som ønsker å bli det. SIU har valgt å forholde seg til *de nasjonalt anerkjente listene* over toppinstitusjoner.
  - *Hovedkriteriet for toppkvalitet er forskning*, noe som begrunnes både ut fra grunnleggende kvalitetskriterier i Norge (høyere utdanning skal være forskningsbasert), og ut fra *vektlegging av mastergrad*. Undervisningskvalitet er ikke berørt.

SIU vil si seg enig med utvalget i deres vurdering; det er ingen grunn til at "freshman" året ved disse forskningsinstitusjonene uten videre skal kvalifiserer for støtte.

Fra SIU finner vi det påfallende at gruppen ikke har vurdert om en stipendieringsordning ville fungere bedre. Dette har vært foreslått av tidligere utredningsgrupper, og vi er ikke kjent med at det er gitt en offentlig begrunnelse for hvorfor dette forslaget ikke gikk igjennom. En stipendordning ville gi kontroll over utgiftene, og langt større fleksibilitet i hvilke studier som kunne godkjennes, og dette ville kunne variere fra år til år, avhengig av studenttilstrømningen.

c. Et statlig apparat som kan ha en aktiv medvirkende rolle

På side 28 i innstillingen heter det at "... gruppen [er] klart oppmerksomme på institusjonenes dominerende funksjon så vel som studentenes rett til fritt – eller rimelig fritt – valg av studiested. Det må allikevel konstateres at utviklingen til nå ... viser seg å gå i gal retning i forhold til det som nasjonale hensyn tilsier er nødvendig. Dette definerer et behov for aktiv medvirkning fra myndighetene. ... I stor grad mangler det apparatet som skal til for å innta denne mer aktive rollen."

Dette introduserer forslaget om å opprette en stilling for utdanningsråd i USA. SIU er svært enige i et slikt forslag. Men vi vil samtidig peke på det fragmentariske i innstillingen i forhold til den sentrale norske statlig aktør for internasjonalisering av høyere utdanning: SIU.

I arbeidsgruppens kostnadsanslag (s.38-43), er det hele 14 tiltak som refererer til SIU, og enda flere dersom man tar med de tiltak der SIU allerede har et ansvar for eller bør involveres i. Dette informasjonsansvaret kunne med fordel vært sett i sammenheng og kalkulert i sammenheng inkludert kompetanse og infrastruktur. Det bør også legges opp til en informasjonsstrategi/plan for Nord-Amerika som omfatter alle aktører.

Ansvar og kompetanse for og prioritering av informasjonstiltak

Innstillingen inneholder mange forslag til informasjonstiltak. Vi er enig med utvalget i deres vurdering av at informasjon er den grunnleggende aktiviteten for internasjonalt samarbeid og tiltak, uansett hvilke incentiver man videre vil ønske å introdusere. Informasjon er ikke en statisk aktivitet. En utlegging på internett er passiv, og må følges opp med andre tiltak. Et

kvalitetstungt informasjonsarbeid basert på empiri, som utvalget ganske riktig etterlyser, krever ressurser. Det er imidlertid SIUs vurdering at dette fører til resultater på sikt.

Vi finner det vanskelig å diskutere informasjonstiltak uten å ta med kostnadene til personal- og infrastruktur. Det koster å etablere og vedlikeholde kompetanse. Vi har inntrykk av at anslagene i utvalgets oppsummering bare inneholder driftskostnadene uten personal og infrastruktur. Det er vår vurdering at skal man ha slagkraft for å gjennomføre de foreslåtte tiltakene bør SIU ha en dedikert stilling med tilhørende driftsbudsjett.

Informasjonstiltakene som foreslås er gode og meningsfulle. Men vi anbefaler prioritering, bl.a. sterkere representasjon i den årlige konferansen i Washington, for eksempel annethvert år, SIUs rolle som senter for støtte til institusjonene, som for eksempel bistand til institusjonenes avtaler og til partnervalg, informasjon om alle tilbud på engelsk, også sommertilbud. Sommerskoler i UiOs forstand er ikke sommerskoler i USAs forstand, det vil si faglig påfyll. Det nærmeste man kommer tilsvarende arrangementer i Norge er vil muligens heller være faglige sommerkonferanser. Disse bør i så fall bekjentgjøres godt. Slike konferanser vil også ha norske deltakere, selv om norske studenters låneordning og behov for sommerjobb vil begrense tilslutningen.

SIU tror ikke utdeling av priser, spesielle stipender til fortjente studenter og nøkkelpersoner bidrar vesentlig til øket mobilitet. Vi tror heller ikke at satsing på alumnus nettverk er en klok måte å bruke ressursene på. Vi vil også foreslå for departementet at man satser på ett regulært møte i året med ambassadene i Norge slik at man har tid til gode forberedelser (og ikke to).

Vi vil til slutt nevne at organisasjoner i USA og Canada er villige til å promotere informasjon gjensidig, som for eksempel IIE i USA og AUCC i Canada. Dette ville sikkert være mulig å få i stand også på institusjonsnivå i visse tilfeller.

Informasjon overfor USA og Canada

Vi vil gi vår uforbeholdne støtte til forslaget om opprettelse av stillingen som utdanningsråd ved den norske ambassaden i Washington D.C. Stillingen vil være et sentrum for kompetanse om utdanning både for Norge og USA/Canada, for kontakter, informasjon, organisering og bistand for norske og amerikanske utdanningsmiljøer. Dette er muligens det viktigste tiltaket som foreslås for å utvikle kunnskapen og informasjonen om utdanning begge veier.

Siden "word-of-mouth" spiller en vesentlig rolle når det gjelder muligheten for å få amerikanske studenter til Norge, vil vi anbefale at det utvikles en totalpakke med informasjonsmateriell for norske studenter som de kan bruke i framvisning ved sitt studiested i Amerika. Dette er meget alminnelig i Amerika og SIU har allerede laget mye materiell som kan inngå i en slik pakke. Materiell som kan lastes ned elektronisk fra SIU kan også være nyttig.

Informasjon overfor Norge

Når det gjelder kompetansen om nordamerikansk utdanning i Norge er den lokalisert mange steder, som for eksempel ambassadene, Fulbrightkontoret og Norge-Amerikaforeningen, ANSA og SIU, institusjonene og departementene. SIU blir nok den viktigste innfallsporten til informasjon. Disse må figurere på SIUs hjemmeside, samtidig som SIU må ha vise og oversikt over informantreferansene. SIU bør derfor tillegges et koordineringsansvar for informasjon for norske aktører.

6. Oppsummering

Av tiltakene som er foreslått vil vi oppsummere følgende:

1. Vi anbefaler informasjonstiltak koordinert som en grunnleggende aktivitet. SIU vurderer kostnadsberegningene som for lave gitt at driftsmidler må følges av lønnsmidler dersom tiltakene skal gi ønsket effekt.
2. Videre vil vi sterkt støtte opprettelsen av stillingen som utdanningsråd ved Norges ambassade i Washington D.C. med også et definert ansvar for Canada.
3. Vi anbefaler en mer fleksibel stipendordning med vurdering etter søknad til erstatning av den nåværende tilleggsstipendordningen. Kombinert med gjeldslette tror vi den vil bli enda mer effektiv.
4. Mer spesielt vil vi støtte utvalgets forslag til toårig stipendiering av ettårig Master med den betingelse som utvalget foreslår.
5. Forslaget til tiltak overfor institusjonene i form incitamenter til "Cooperative education" vil ha en effekt. Institusjonssamarbeid bør oppmuntres. Det er vår oppfatning at det ville være nyttig for Norge å utvikle samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv gjennom bilaterale ordninger med USA og Canada, slik som disse land har foreslått.
6. Vi forutsetter at tiltakene som foreslås overfor Nord-Amerika støtter opp om den vedtatte forskningsstrategien for Nord-Amerika og forskningsmeldingen, og at tiltakene vil inngå i den norske politikken for internasjonale målrettede tiltak.

SIU ønsker departementet lykke til med utviklingen av tiltak for øket samarbeid med og mobilitet overfor Nord-Amerika.

Bergen, 23. august, 2006